

Met het in de tweede plaats genoemde motief, n.l. bestrijding van de speculatie komen wij tot des Pudels Kern.

In onze artikelen over de „Prijsvorming van den Stedelijken Bouwgrond” opgenomen in de Mei- en Juni-afleveringen van dit Maandblad, hebben wij uitvoerig nagegaan welke de verhouding is van de huren der huizen en den prijs van den grond en toen trachten aan te toonen dat niet de huur een functie is van den grondprijs, maar deze afhankelijk is van de huur.

Zijn wij hierin geslaagd, dan moet hieruit volgen, dat de speculatie niet in staat is de huren op te drijven. Wil de gemeente een grondbezit verwerven en behouden om de speculatie tegen te gaan en daardoor te zorgen dat de huren niet te hoog worden, dan vecht zij tegen windmolens. De grondrente die de stedelijke bouwgrond oplevert is een zuiver gevolg van de hoogte der huren en deze zijn weder gevolg van de stadsuitbreiding. Wil de gemeentelijke overheid den strijd aanbinden tegen de hoge huren, dan moet zij andere middelen daarvoor zoeken, maar het bezit van grond door de gemeente, is wel een middel om geld in het laadje te brengen maar niet om de waardevermeerdering tegen te gaan.

Dat dit inderdaad zoo is blijkt wel duidelijk uit de klachten, die in onze groote steden opgaan over de duurte van den grond, die in handen der gemeente is. Dit is de proef van de som. De gemeente heeft de taak van de gereedmaking en de distributie genomen uit handen der particuliere ondernemers om de speculatie tegen te gaan en zij is zelve groot speculante geworden. Theoretisch kan men wel zeggen, dat de gemeente in staat is om den grond voor lagere prijs beschikbaar te stellen, maar praktisch komt het hierop neer dat bij het beheer en de uitgifte van den gemeentelijken grond kaufmännisch moet worden opgetreden en men den prijs maakt, die op dat oogenblik te maken is. Trouwens de waardevermeerdering ten bate der gemeente brengen en tegelijk grond beneden de marktwaarde beschikbaar stellen is een onmogelijkheid.

In het boven reeds aangehaalde Eindhovensche rapport dat een zeer beperkt grondbezit voor de gemeente voorstaat, wordt dit motief sterk naar voren gebracht. B. en W. zeggen daar: „Dit beleid der gemeente....., vond in menige zich sterk uitbreidende gemeente daarenboven steun in de wenschelijkheid om tegen te gaan een al te onsociaal optredende grondspeculatie, welke door opdrijving der grondprijzen, soms zeer ernstig belemmerend naar voren trad”. Zij wenschen daarom „dat de gemeente de beschikking heeft over voldoende bouwgronden om prijsopdrijving tegen te gaan” zij willen stelling nemen tegenover hen, die door ongebreidelde speculatiezucht en winstbejag geleid, den bouwlustige en den tot bouwen gedwongene eene belasting opleggen, welke te zwaar drukt en blijft drukken op het te stichten gebouw”.

Nu laten wij hier buiten bespreking de vraag, of de gemeente uit moreel oogpunt een taak kan hebben ten opzichte van de hier geteekende speculatie. Feit is dat, indien de gemeente den grond in eigendom heeft, deze speculanten geen kans hebben de waardevermeerdering op te strijken. Al moet hieraan terstond worden toegevoegd, dat het evenzeer mogelijk is om in erfpachtrecht te speculeeren. Toch moeten wij opkomen tegen de door B. & W. van Eindhoven verkondigde stelling, dat de grondspeculant de oorzaak zou zijn van de waardevermeerdering van den grond en dat de gemeente in staat zou zijn door aankoop van gronden de waardevermeerdering te drukken. Zelfs loopt de gemeente gevaar, indien zij niet tijdig de gronden koopt, dat zij zelf den speculant een voordeel bezorgt, dat haar later noodzaken kan uit de gewone middelen der gemeente een strop bij te moeten passen. Wij hebben gezien, dat de grondwaarde afhankelijk is van de hoogte van de opbrengst van het

eindproduct en dat deze op haar beurt afhangt van de prijsvorming op de woningmarkt.

Bij tijdelijk opgedreven prijzen is er dus noodzakelijk iemand, die het verlies draagt, de gemeente zorge, dat niet zij dit is.

Economisch gesproken is dus het grondbezit niet te motiveeren met een beroep op de speculatie.

Resumeerende komen wij tot de volgende conclusie:

- 1e. dat voor de gemeente uitsluitend uit economisch oogpunt bezien, grondbezit gemotiveerd kan geacht worden:
 - a. om daardoor ten bate der gemeente te brengen de waardevermeerdering van grond, ontstaan tengevolge van de stadsuitbreiding.
 - b. om ten behoeve van den publieken dienst tegen een zoo klein mogelijk offer die gronden te verkrijgen, die de gemeente behoeft.
- 2e. dat, teneinde het doel onder a. vermeld te kunnen bereiken, verkoop van grond wenschelijk is, teneinde de waardevermeerdering, ontstaan door omzetting van landbouwgrond in stedelijken bouwgrond te realiseeren.
- 3e. dat, zoo lang de gemeente de gronden, die zij meent in de toekomst noodig te hebben, nog ongebruikt laat, uitgifte in erfpacht wenschelijk is, teneinde deze gedurende dien tijd productief te maken en ze ter gelegener tijd ter beschikking te hebben.

J. SIBLESZ Jr.

FISCALITEITEN.

Tot de beroemde kwesties, in de dagen van weleer bekend onder de thans reeds lang vergeten naam van comptabele kwesties, behoort zeker die aangaande den goodwill en de nauw daarmede samenhangende vraag of men deze moet afschrijven ja dan neen.

Het is dus niet te verwonderen, dat ook op fiscaal gebied deze strijdvraag zich herhaaldelijk voordeed en voordoet. Toch is de jurisprudentie er over niet groot.

In de oorlogsjaren gold vrijwel onaangetast de leer neergelegd in een Resolutie B. 1701, dat op den goodwill niet mocht worden afgeschreven, tenzij men er indertijd voor betaald had en de waarde ervan klaarblijkelijk verminderd was.

De Hoge Raad stelt zich in zijn arrest B. 2099 op hetzelfde standpunt. Het gold een geval, dat eene firma f 40.000 had betaald voor het recht van een zekere firmanaam te mogen voeren en hare artikelen onder een bepaald handelsmerk te kunnen verkoopen. Men had dezen goodwill afgeschreven en beriep zich er op, dat het goed koopmansgebruik zulks meebracht. De Hoge Raad overwoog echter, dat de goodwill niet behoort tot die activa, welke door het gebruik in waarde achteruit gaan, welke omstandigheid in den gedachtengang van den wetgever voorwaarde is voor afschrijving. Daar van een waardevermindering van den goodwill in casu niets gebleken was, bestond er geen reden eene afschrijving op den goodwill in mindering van de winst te brengen.

Volgens dit arrest is dus afschrijving niet geoorloofd, als de waarde van den goodwill niet is verminderd.

Hoe staat het echter, wanneer dit wel het geval is geweest?

In de meeste gevallen is dit van geringe practische beteekenis. Is het zoover gekomen met een zaak, dat de bestaande en betaalde goodwill niets meer waard is, dan is er slechts in uitzonderingsgevallen sprake van een positief inkomen en doet het weinig terzake, of het verlies een beetje grooter of kleiner is.

Ik meen, dat wij op fiscaal gebied hebben te onderscheiden den in de onderneming aanwezigen goodwill en den betaalden goodwill bij de overname van een zaak.

Het is buiten kijf, dat de waarde van den eersten, al is hij dan ook bijna steeds aanwezig, slechts in bijzondere omstandigheden aan den dag treedt, n.l. alleen bij verkoop der onderneming, of bij in- of uittreden van firmanten. Aangenomen kan echter ook worden, dat de waarde ervan, indien men om de een of andere reden er prijs op zou stellen haar te kennen, blijken zou steeds te wisselen met de veranderende rentabiliteit en vooruitzichten. Ik kan wel zonder kans op tegenspraak zeggen, dat het duidelijk is, dat deze waardeschommelingen, indien men er rekening mee zou willen houden, behooren tot de veranderingen in het vermogen en al zoodanig uiteraard onbelastbaar zijn en noodwendig onbelastbaar behooren te zijn. Anders toch zou men de verschillen in het belastbaar inkomen nog grooter maken, dan ze al zijn en zou het bovendien zeer bewaarljk zijn de verschuldigde belasting te voldoen, daar reeds betaald zou moeten worden over de verbetering van de kansen op een hogere rentabiliteit in de toekomst.

In dien geest luidt ook een uitspraak van den Raad van Beroep te Alkmaar B. 2943.

Iemand had zijn zaak verkocht en \pm f 37.000 ontvangen voor den goodwill, bestaande uit gepatenteerde handelsmerken. De Inspecteur had, uitgaande van de rentabiliteit van de zaak, in de vergelijkingsjaren de waarde van den goodwill in 1914 berekend op f 8.000 en belastte dus de waardevermeerdering gedurende de oorlogsjaren ad \pm f 30.000, als O.W.

De belastingschuldige bestreed, dat in dezen goodwill geheime reserves aanwezig zouden zijn. Hij voerde aan, dat voor het deponeren der handelsmerken slechts een gering bedrag was betaald, dat dadelijk afgeschreven was en stelde ten slotte, dat de meerdere winst als een vermogensvermeerdering was te beschouwen.

De Raad liet bij zijn beslissing in het midden, of de goodwill tot de bedrijfsmiddelen gerekend moest worden, doch was van meening, dat deze in elk geval was te beschouwen als een deel van het vermogen, waarvan de waarde eerst ontstond bij den verkoop, zoodat er geen sprake kon zijn van bedrijfswinst.

Hoe staat het nu echter met de afschrijving op den betaalden goodwill? Hier loopen de meningen uiteen, zowel op bedrijfshuishoudkundig, als op fiscaal gebied. Volgens sommigen is er geen verschil tusschen den betaalden goodwill en den in het bedrijf gevormden en moet, als men den laatsten niet opneemt in de boeken, ook de eerste zoo spoedig mogelijk er uit verdwijnen, terwijl anderen zich verzetten tegen afschrijving, zoolang aan den goodwill nog een grootere waarde kan worden toegekend.

Op fiscaal gebied, is het al niet anders, waarbij komt, dat deze kwestie in verschillende vormen, verschillend beoordeeld wordt. Indien de waarde der zaak kennelijk vermindert, zal men dit gemeenlijk niet als een bedrijfsverlies aanmerken. Minder zeker wordt de zaak echter, indien men een bepaald bedrag betaald heeft voor goodwill, terwijl het achteraf blijkt, dat men bekocht is, terwijl men het zeer zeker als onbillijk zal beschouwen, indien eene afschrijving niet geaccepteerd wordt, wanneer een winkelier de zaak van een concurrent opkoopt en daarna sluit, teneinde de ondervonden concurrentie uit te schakelen.

Ik geloof niet, dat er in wezen onderscheid bestaat tusschen in een bepaalde zaak, den bestaanden goodwill die in het bedrijf gevormd is en dien, waarvoor men jaren geleden een zeker bedrag betaald heeft. In dat verband zie ik geen reden om af te schrijven, indien de waarde in het laatste geval daalt beneden de daarvoor indertijd betaalde som. Fiscaal geredeneerd zou men dezen goodwill óf moeten rekenen tot het vaste kapitaal óf onder de oprichtingskosten. In geen geval kan hij gebracht worden onder de kosten van verwerving,

inning of behoud van de opbrengst, bedoeld in Art. 10.

Dan echter rijst de vraag, indien hij tot het vaste kapitaal behoort, kan er dan op worden afgeschreven? Hiervoor is een der factoren door den wetgever gesteld, dat de waarde vermindert in het bedrijf. Hier ligt des Pudels Kern. Bedrijfshuishoudkundig is men het er lang niet over eens, zooals ik reeds hiervoor opmerkte. Fiscaal was er over deze kwestie bij mijn weten geen uitspraak gevallen tot voor kort. Eerst in de laatste maanden is er een overeenkomstig geval behandeld, waarin deze kwestie, hoewel nog niet heelemaal zuiver gesteld, behandeld wordt.

Een winkelier had eenige winkelzaken in zijne branche overgenomen tegen betaling van een zeker bedrag. De zaken floreerden niet, en brachten de rente van het daarin gestoken geld niet op, zoodat hij betoogde, dat de goodwill dus geen waarde kon hebben. (Op zich zelf niet noodzakelijk. De mogelijkheid bestaat wel degelijk.) Op grond hiervan bestond er reden volgens B. 1701 op het bedrag van den goodwill af te schrijven. De Raad van Beroep wees dit betoog echter af op dezen grond, dat de Raad slechts de wet heeft te onderzoeken en overwoog, dat dit geen rechtstreeksch verlies was ingevolge art. 7 (dan zou men immers in winkelzaken moeten handelen), het viel ook niet onder de uitgaven bedoeld in art. 10 en dus kon geen afschrijving toegestaan worden, ook al zou er uit commercieel oogpunt alle reden voor zijn.

De Hooge Raad is het in zijn arrest van den 29 April 1925 met deze conclusie niet eens. Hij overweegt n.l., dat volgens art. 10 ook afgetrokken kunnen worden afschrijving op zaken, die voor de uitoefening van het bedrijf gebruikt worden. De tegen betaling verworven goodwill van een overgenomen handelszaak vormt volgens den Hoogen Raad in het voortgezette bedrijf een bestanddeel, dat bestemd is geleidelijk te verdwijnen. Hierom is afschrijving daarop volgens goed koopmansgebruik geboden. De zaak werd dus verwezen naar den Raad van Beroep om de waarde van den goodwill in kwestie te onderzoeken en uit te maken naar welken maatstaf en hoeveel daarop afgeschreven moet worden.

De Hooge Raad verlaat dus zijn standpunt in B. 2099, dat de goodwill behoort tot die waarden, die door het gebruik in waarde niet achteruitgaan.

Fiscaal is hiermede de zaak uitgemaakt en zal men op de betaalden goodwill mogen afschrijven en voor elk geval op zich zelf, in verband met de omstandigheden een percentage hebben vast te stellen.

Naar mijne meening, zullen echter velen op bedrijfshuishoudkundige gronden het niet met deze uitspraak eens zijn, daar men zeker niet algemeen den goodwill tot de zaken rekent, die bestemd zijn in het bedrijf geleidelijk te verdwijnen. Inderdaad de noodzakelijkheid om den betaalden goodwill af te schrijven, indien het misschien vaststaat, dat een veel grootere aanwezig is, is niet evident. Ten onrechte naar mijne meening. Men mag in deze niet verwarren den gewonen goodwill, die onafscheidelijk verbonden is aan bijna elk bedrijf, met den gekochten.

De eerste is aanwezig tijdens den geheelen duur van het bedrijf, allicht in wisselenden vorm en vrij zeker met een steeds wisselende waarde. De laatste echter is misschien het best te vergelijken, zool niet met een machine, die door de daarmee gefabriceerde producten haar eigen kosten goed moet maken, dan toch eenigszins met een voorraad poters, die zelf verdwijnt, maar na elk proces weer, behalve de gewonnen aard-appelen productie, een hetzij grootere, hetzij kleinere hoeveelheid poters oplevert. Ik heb nooit kunnen begrijpen, waarom bijv. een groote export-firma niet zou mogen afschrijven op de

1000, die de oprichter betaalde voor den goodwill van den kruidenierswinkel, waarin hij zijne zaken begonnen was, en ben nog steeds van meening, dat van dien goodwill sinds jaar en dag niets meer aanwezig is in het export-bedrijf. Wil men op de balans rekening houden met den aanwezigen, misschien zeer belangrijken goodwill, dan moet men dit doen, doch het is onjuist daarop een bedrag te doen voorkomen, waarvan de tegenwaarde sinds lang niet meer aanwezig is.

J. H. HAGEMAN

EFFICIËNTIE

Red. I. ROET Jzn.

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

EENIGE OPMERKINGEN OVER „VOORGENOMEN” CONSUMPTIE

Door voorgenomen consumptie tot voorgenomen productie en voorgenomen distributie en daardoor tot goedkoopere goederen.

Er kleven aan het economisch stelsel, waaronder wij thans leven, tal van fouten, grooter en kleiner. Hoe de Maatschappij ook veranderd moge worden, steeds zal rekening moeten worden gehouden met het feit, dat bij elken Maatschappijvorm — bij den kapitalistischen zoo goed als bij den socialistischen of anarchistischen — *tegenover productie uit het verleden consumptie van het heden staat.*

Logisch geredeneerd zouden de consumenten aan de producenten een juiste opgave behooren te verstrekken, niet zooals in onze huidige maatschappij doorgaans geschiedt, van hetgeen zij onmiddellijk wenschen te ontvangen, waardoor de producenten genoodzaakt worden met onbekende althans te schatten toekomstige consumptie rekening te houden, doch van hetgeen zij willen, dat er voor hen geproduceerd wordt.

Teneinde dit te kunnen doen, zouden de consumenten zich rekenschap moeten geven van hun toekomstige behoeften, m.a.w. deze vooruit moeten vaststellen, derhalve moeten „plannen”.

Wanneer men zich zou afvragen, wat de voordeelen zouden zijn van een min of meer consequente oepassing hiervan, dan wordt het antwoord op die vraag het beste als volgt geformuleerd: „Van het thans op alle verbruikers verhaalde ondernemingsrisico vervalt een groot deel, terwijl een ander deel verandert in individueel consumentenrisico”.

Immers tot nog toe moest de producent tal van risico's loopen, die voortvloeiden uit de onbekendheid met de toekomstige vraag van den consument, welke risico's slechts ten deele worden opgeheven, doordat de vraag van alle consumenten tezamen, doorgaans gelijkmatiger is dan van den individueelen consument. Hoe verder de producent van den verbruiker door den tussehenhandel geschieden is, op des te verder in het verleden plaatsgevonden vraag, moet hij de hoegrootheid zijner tegenwoordige productie bepalen, welke productie bestemd is voor een verbruik, dat in verhouding tot den afstand, die hem scheidt van den consument in een dichtere of verdere toekomst ligt. Bovendien wordt het totaal der verkoopen, waarop zijne calculaties berusten op indirecte wijze bepaald, waardoor de schattingen nog minder betrouwbaar zullen zijn.

Thans zou dit risico voor den producent vervallen; de consument toch zou hem vaste gegevens verstrekken voor de hoegrootheid van zijn productie en de plaats, waarheen die gedistribueerd zou moeten worden. Plotseling opkomende en verdwijnende hem niet bekende vraag zou alsdan niet meer voorkomen.

Zelfs zou ook bij het improductief verbruik de betrokken consument, die een gedane bestelling wenscht te royeeren, evenals thans in den handel gebruikelijk is, de daaruit voortvloeiende schade voor zijn rekening moeten nemen.

De producent zou dus in de prijzen van geplande goederen geen risico-premie meer behoeven om te slaan voor dergelijke onberekenbare, — althans nimmer met zekerheid vast te stellen — gebeurtenissen; hij zou deze prijzen derhalve aanmerkelijk lager stellen dan tegenwoordig. En het zou van de levenswijze van elken *individueelen* consument afhangen, in hoeverre hij door gepland (voorgenomen) of ongepland (niet voorgenomen) koopen goedkoopere of duurder zou leven.

In de huidige economische samenleving handelt de enkeling ten opzichte van vrijwel al zijn behoeften als de man, die immer „à la carte” eet; hij openbaart zijn wenschen eerst op hetzelfde oogenblik, dat hij hun bevrediging eischt; en ook de plaats waar hij die bevrediging verlangt blijft den producenten tot op het laatste oogenblik onbekend.

Hiervoor in de plaats zou de consument komen, die al zijn behoeften van te voren kenbaar maakt, die, om bij bovenstaande vergelijking te blijven, „en pension” leeft en met wiens behoeften de verkoopers-producenten dus reeds van te voren rekening kunnen houden.

Het is duidelijk, dat laatstgenoemde goedkoopere zou leven dan de eerste. Doch naast de hier geschetste voordeelen, vallen er nog andere gunstige gevolgen aan te wijzen.

Crises, ontstaan uit overproductie of onderconsumptie zouden vervallen (aan het ontstaan van bijkans alle crises ligt een wanverhouding tussehen productie en consumptie ten grondslag). Ook de werkeloosheid zou op een geheel andere manier kunnen worden bestreden; thans neemt men eerst maatregelen tot leniging van den nood, wanneer de werkeloosheid een feit is; dan zou men met juistheid kunnen berekenen hoeveel arbeiders en in welke bedrijven er over een bepaalden tijd zonder werk komen en of en waar deze eventueel alsdan productief te werk zouden kunnen worden gesteld. Ook zou in elke fabriek, beter nog: in elke bedrijfstak, het werk zoo economisch mogelijk verdeeld kunnen worden. En het ideaal van *Rathenau*, dat een dergelijk wetenschappelijk bedrijfsbeheer zoodanig zal kunnen worden doorgevoerd, dat onder bepaalde omstandigheden sommige fabrieken worden gesloten, zou bij een geplande consumptie zonder moeilijken overgang tot werkelijkheid kunnen worden.

Hoe langer de tijdsruimte is tussehen de bestelling en de levering, des te economischer, door betere egalisatie van de productie, zou kunnen worden gearbeid. Het meest efficiënt ware uiteraard een leveringstijd overeenkomende met den totalen productietijd.

De groote vraag is evenwel, of inderdaad consumenten zoover van te voren hun behoeften kunnen plannen, dat de tijdsduur tussehen behoefte en bevrediging daarvan, kon samenvallen met productie-tijd. En dien productietijd zou men, bij uiterst consequente toepassing van de hierboven ontwikkelde beginselen, in denden allerruimsten zin moeten nemen. De verbruiker toch zou zoo vroeg zijn bestellingen moeten opgeven, dat in den tijd tussehen be stelling en aflevering, ook het kleinste onderdeel van het gevraagde product, alle benodigde grondstoffen, ja zelfs de noodzakelijke duurzame productiemiddelen zouden kunnen worden vervaardigd. De tijd benodigd voor aanmaak van de grondstof, waarvan de winning het langdurigst is, zou dus den „plantijd” bepalen.

Het ware wenschelijk, dat langs economisch-wetenschappelijke weg werd onderzocht, in hoeverre in de praktijk aan de eischen van deze theorie zou kunnen worden voldaan. Natuurlijk zal men moeten transigereeren; een volledige, (tot in alle con-